

УДК 378
Г94

Друкується за рішенням Вченої ради Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України. Протокол №11 від 30 червня 2004 року.

Редакційна колегія: акад. АПНУ Б. І. Мокін, проф. Т. Б. Буяльська, проф. Л. Є. Азарова, доц. І. О. Головашенко, доц. Л. П. Громова, доц. О. В. Зінько, доц. О. В. Колос, доц. А. В. Слободянюк, доц. М. Г. Прадівлянний

Відповідальний за випуск доц. Г.П. Котлярова

Тексти доповідей друкуються в авторській редакції

Підготували до друку: *Н.О. Андрущенко, В.О. Дружиніна, С.А. Малишевська, З.В. Поліщук, О.Д. Скалоцька*

І 94 Гуманізм та освіта. Збірник матеріалів міжнародної науково-прикладної конференції, м. Вінниця, 21-23 вересня 2004 р. В 2-х томах. Том 2. ... Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2004. — 312 с.

БЧМ 966-641-100-8(том 2)

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Гуманізм та «юній» присвячені проблемам формування гуманістичного «їтіолвду и процесі навчання, пошуку інноваційних гуманістичних МвтЩИК ТИ технологій и сфері освіти.

Матеріали конференції (т. 2) включають питання з таких напрямків: дистанційне навчання: досвід, проблеми, пошуки; актуальні проїдем!»! сучасної філософії, теоретична проблематика; історичні

ІуЛІУРНІ І мистецькі знання в процесі формування культурної компетенції майбутніх фахівців; соціологічні, політико-правові та соціально-економічні аспекти в освіті

УДК 378

966-641-098-2 (збірник матеріалів)

І»ПІМ 966-641-100-8 (том 2)

© Укладання. Вінницький національний технічний університет, 2004

УДК-378.013:004

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКА ПАРАДИГМА ТА ПЕДАГОГІЧНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

*П.Г. Давидов, І.О. Хрімлі,
Донецький університет економіки та права (м. Донецьк)*

Зміни останніх десятиліть ХХ століття, що торкнулися соціально-економічної, політичної і культурної сфери, дають підстави помітити перші ознаки зародження в Україні інформаційної цивілізації (суспільства). Сама ідея інформаційного суспільства була розроблена як соціально-футурологічна концепція у 60-90-ті роки ХХ ст. З. Бжезинським [1], О. Тоффлером [2], А. Туреном [3].

В умовах демократії соціум не став програмованою системою інститутів, про що писали ці теоретики, а став схожим на поле дебатів та конфліктів з приводу соціального використання не стільки матеріальних, скільки символічних (умовних) благ, до числа яких належать освіта і освіченість. Адже у цивілізованому світі може бути тільки один культ - культ знань [4].

Головним завданням вищої школи було і залишається надання рівної можливості отримання якісної та доступної освіти. Використання нових інформаційних технологій дозволяє фундаментально змінювати, поєднувати та доповнювати вже існуючі форми навчання. Це свідчить про необхідність розробки принципово нових підходів до форм суспільного, і, що народжується, особистого буття. Тому на багатьох конференціях в Україні розглядаються ці питання, прикладом цього є започаткування конференцій: "Сучасний стан вищої освіти в Україні, проблеми та перспективи", "Інформаційне суспільство в Україні — стан проблеми та перспективи" та багато інших (тільки у поточному році проведено вже 6 конференцій подібного напрямку). До речі, подібні конференції проводяться і в інших пострадянських країнах. Завданнями цих досліджень є дослідження ролі та можливостей дистанційної освіти її методики та філософії.

На нашу думку, процес руху сучасного суспільства в інформаційну цивілізацію можливий завдяки багатосторонньому розвитку і розкриттю індивідуальних здібностей кожного хто навчається. Особистість, що навчається, виступає як об'єкт впливу, з якого суспільство прагне сформувати потрібний йому образ, найчастіше не сприймаючи індивідуальні особливості того хто навчається.

Як альтернатива існуючої системи навчання у сучасному суспільстві може виступати саме технологія дистанційного навчання. Формування дистанційного навчання обумовлено історично. Головну роль у цьому зіграла потреба суспільства у фахівцях вищої кваліфікації, у збільшенні їхньої кі-

Базисом цього процесу повинна стати інформатизація навчання, в якому слід випереджати інші напрямки діяльності суспільства. Саме так треба формувати соціальні, психологічні, загальнокультурні та професійні якості соціального працівника, службовця державного центру зайнятості.

Нові потреби сучасного українського суспільства складають "соціальне замовлення" для системи фахової освіти соціальних працівників, яким треба оволодіти сучасними методами аргументованого впливу на особу та мати обґрунтовані переконання щодо реальних перспектив покращення її соціальної долі.

Широка професійна та всебічна обізнаність соціального працівника, особливо державних центрів зайнятості, складає основу для єдності суспільства в реальних турботах всіх за одного та одного за всіх. Жити в суспільстві і бути вільним від нього, як відомо, неможливо, а тому розуміння цього повинно бути адекватним з обох боків.

Таким чином, сучасний інтенсивний розвиток інформаційних технологій потребує нової методології створення психологічних та дидактичних моделей поведінки людини під час навчання, особливої мотивації цього навчання. Продуктивність такої навчальної роботи залежить як від того хто навчає, так і від того, хто навчається. Дидактика діяльного навчання спеціалістів соціальних сфер є основою для такого процесу, за яким, безумовно, соціально-економічний прогрес.

Структура дидактичних дій. Схематично модель робочого процесу, за поглядами О.М. Леонтєва та С.Л. Рубінштейна [2, 3], складається з таких елементів: "потреба — мотив - мета - задачі - дії — кінцевий результат (цільовий продукт)". Ці елементи візьмемо за складові структури щодо дій навчальної роботи, яку будуть виконувати суб'єкти процесу - викладачі та студенти - у напрямку "передати досвід — набути вміння". Доречно згадати вислів, що бажання вчитись потрібно починати з бажання працювати. Навчання треба пов'язати з ділом. Це головна теза для навчання працівника соціальних служб та державних центрів зайнятості. Професійно розпочати діло для нього - це навчитися працювати з тими, хто бажає працювати.

ВИСНОВКИ

Ефективна підготовка фахівців для державних соціальних служб неможлива без залучення сучасних дидактичних принципів діяльного навчання та новітніх інформаційних технологій щодо спеціальної освіти.

1. Кремень В.Г. Освіта в Україні: стан та перспективи розвитку //Неперервна професійна освіта: теорія і практика: Збірник наукових праць. - Київ, 2001. - 4.1.
2. Леонтєв А.Н. Деятельность, сознание, личность. - М.: Наука, 1975.
3. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. - М.: Педагогика, 1986.- Т.2.

СЕКЦІЯ №4 Дистанційне навчання: досвід, проблеми, пошуки

Давидов П.Г., Хрімлі І.О. СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКА ПАРАДИГМА ТА ПЕДАГОГІЧНО-ПСИХОЛОПІЧНІ АСПЕКТИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ.....	3
Пер-Арне Вікстром СПІЛКУВАННЯ ТА НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ОГЛЯДУ НА ТЕОРІЮ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	9
БевзС.В. МОЖЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ СЕРЕДОВИЩА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	14
Мате Бреннер ПЕРЕШКОДА ПЛАГІАТУ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ.....	20
Мокін В.Б., Мокша О.О., Коржик Д.В. ТЕХНОЛОГІЯ ШВИДКОГО СТВОРЕННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ДИСТАНЦІЙНИХ ЛЕКЦІЙ ДЛЯ ЗАПИСУВАННЯ ЇХ НА КОМПАКТ-ДИСК.....	30
Самуйлов В.О., Самуйлова Ю.В. ДИСТАШДІЙНЕ НАВЧАННЯ В ІННОВАЦІЙНІЙ СФЕРІ.....	35
Буренніков Ю.А., Семічаснова Н.С., Буренніков Ю.Ю. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ - ШЛЯХ ДО РОЗШИРЕННЯ ЗНАТЬ.....	39
Головченко О.М., Каплун В.А. СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ НАВЧАННЯМ І ПІДГОТОВКОЮ СПЕЦІАЛІСТІВ - ТЕПЛОЕНЕРГЕТИКІВ.....	42
Месюра В.І., Власюк А.І., Власюк Б.А. ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ.....	47
Коц І.В., Ридюк В.І. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ ЕЛЕКТРОННОГО ПІДРУЧНИКА.....	52
Сердюк В.Р., Заюков І.В. ВПРОВАДЖЕННЯ ВІДКРИТОГО (ДИСТАНЦІЙНОГО) ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ НА ОСНОВІ МОДУЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ.....	55
Олійник М.П., Сердюк В.Р. ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ З ОХОРОНИ ПРАЩ.....	58
Обідник Д.Т. НАВЧАЛЬНИЙ САЙТ З ДИСЦИПЛІНИ "КОМП'ЮТЕРНА АНІМАЦІЯ".....	63
Слободянюк О.В. ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО КУРСУ ІНЖЕНЕРНОЇ ТА КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ.....	66
Ратушняк Г.С., Власенко А.М., Кучерявцева С.М. ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ З РОБОЧОЇ ПРОФЕСІЇ.....	69
Сіянов О.І. СПЕЦИФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН КОНСТРУКТОРСЬКОГО НАПРЯМКУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ СПЕЦІАЛІСТІВ В ОБЛАСТІ БУДІВНИЦТВА.....	73
Головченко О.М., Пушкар М.В., Студинський В.В. ЗАСОБИ І МЕТОДИКА ЗМАГАНЬ З ОПЕРАТОРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ЕНЕРГЕТИКІВ.....	77
Хом'юк І.В. ВПЛИВ ІГРОВИХ ЗАНЯТЬ НА САМОСТІЙНУ ПІЗНАВАЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ.....	81

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

М.П. Олійник,

Вінницька дирекція ФССНВ (м. Вінниця),

В.Р. Сердюк,

Вінницький національний технічний університет (м. Вінниця)

За станом охорони праці Україна посідає 90-92 місце в світі, а наявність всіляких відомчих інструкцій, методичних вказівок, рекомендацій, які нерідко суперечать одна одній, інколи заважає ефективно працювати виробнику продукції [1].

Загальносвітові проблеми охорони праці (ОП) тісно пов'язані з процесами глобалізації економіки. Тиск, обумовлений світовою конкуренцією, примушує роботодавця економити на охороні праці і розглядати профілактику травматизму і охорону здоров'я робітників не як інтегральний компонент управління якістю, а як додатковий бар'єр на шляху збільшення вартості продукції. Зношена техніка, заборонена для експлуатації в багатих країнах, переміщується в країни з низькими доходами, в яких правове регулювання охорони і гігієни праці, як правило, знаходиться на більш низькому рівні.

За оцінками Міжнародного бюро праці нещасні випадки на виробництві і професійні захворювання щорічно забирають життя приблизно 2 млн. чоловік і обходяться глобальній економіці в 1,25 трлн. доларів СІНА. Статистичні дані Міжнародної Організації Праці (МОП) свідчать, що 4% світового ВВП втрачається внаслідок нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. У світі щороку трапляється 270 млн. нещасних випадків на виробництві, а також 160 млн. випадків професійних захворювань. Щорічно смертельно травмується близько 355 тис. чоловік, гине 12 тис. дітей. Кожний день в світі з причин, пов'язаних з трудовою діяльністю, гине біля 5000 осіб.

Україна щорічно втрачає понад 1 млрд. грн. через аварії, травми, професійні захворювання працюючих. Хоча в 2003 році в Україні порівняно з 2002 роком збереглись позитивні тенденції до зниження рівня виробничого травматизму (всього травмовано 22187, смертельно - 1230 чол. проти 26102 і 1285 чол. в 2002 році), при цьому надзвичайно високим залишається травматизм невиробничого характеру зі смертельними наслідками - більше 75 тис. чоловік.

Саме в умовах незадовільного економічного стану більшості виробничих підприємств на перші позиції висуваються питання профілактики, впровадження ефективних методів управління,

якісного навчання з ОП, вивчення світового досвіду і його адаптація до нових ринкових умов. Адже і в країнах з ринковою економікою щорічно банкрутує велика кількість підприємств саме з економічних причин, але стан з ОП там на значно кращому рівні.

В тому числі і незадовільний стан охорони праці на сьогодні є причиною значних економічних втрат, великої кількості виробничих травм та смертей. Гнучкі, швидкі і надійні технології навчання, які при оптимальних витратах забезпечать гарантовану якість навчання з охорони праці. В роботах [2-3] розкриті концептуальні підходи навчання за допомогою модулів трудових навичок, розроблених Міжнародною організацією праці (МОТ). Ця технологія професійного навчання зарекомендувала себе з найкращого боку і застосовується в багатьох країнах світу. Вона добре адаптується як до традиційної так і до дистанційної системи навчання.

Положення про дистанційне навчання було розроблене і затверджене наказом Міністерства освіти і науки № 40 від 21.01.2004 та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 9 квітня 2004 року за № 464/9063 дещо запізно в порівнянні з іншими сусідніми країнами. Лише постанова Кабінету Міністрів України від 23.09.2003 № 1494 "Про затвердження програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004-2006 роки", надала поштовх для його розробки і затвердження. Під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес передання і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Згідно з доручення Кабінету Міністрів України від 17 липня 1997 року №14555/17 наказом Міністерства праці та соціальної політики України і Міністерства освіти і науки України від 12.12.97р. № 34/441 щодо введення в Україні гнучких модульних програм професійного навчання безробітних в областях України, розпорядженнями обласних державних адміністрацій були створені обласні регіональні центри модульного навчання та відповідні обласні координаційні ради, розроблене Положення про регіональні центри. У Вінницькій області такий центр було створено на базі Вінницького національного технічного університету (ВНТУ).

Спільним рішенням органів Держнаглядохоронпраці, Вінницької дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків через обласний регіональний центр модульного навчання за участю кафедри охорони праці ВНТУ передбачається проведення в

2004 році експерименту по впровадженню відкритої форми навчання з охорони праці посадових осіб і спеціалістів з охорони праці підприємств. На першому етапі впровадження передбачається розробка пакетів навчальної документації з законодавчо-нормативної бази по охороні праці. Надалі - мають бути використані навчальні елементи з охорони праці майже із 100 робочих професій, які можна отримати в Українському міжгалузевому центрі модульного навчання.

Нами запропонована організаційна схема управління безпекою і гігієною праці, яка передбачає взаємозв'язок аудиту і навчання, аудиту і планування та впровадження заходів, чітко відображає вплив державної політики з питань охорони праці на підприємство, на зміст, планування і впровадження заходів, на оцінку діяльності підприємства, аудиту на зміст навчання. Крім того, передбачається організаційна послідовність безперервного процесу системи управління охороною праці (СУОП) у вигляді замкнутого кола: "підприємство - заходи - оцінка - навчання — аудит - підприємство" [4]. Важливим є те, що державна політика, заходи вдосконалення СУОП практично здійснюють вплив на всі складові замкнутого кола і змінюються по мірі розвитку суспільства, економічного зростання тощо (рисунок).

**ПОЛІТИКА
зміни, вдосконалення
СУОП**

Підприємство

**Планування
і
впровадження**

**Оцінка
діяльності
(перевірки,
моніторинг)**

Аудит

**Навчання на
всіх рівнях**

Схема управління безпекою та гігієною праці

Традиційно склалось так, що зміст вітчизняних навчальних Програм з охорони праці є досить фундаментальним і ніяк і не імімітованим і є не гіршим ніж в розвинених країнах. Лише упродовж 10 років незалежності України було розроблено і введено в дію понад 200 нормативних актів з охорони праці, офіційно ж діє Піннід 1500 нормативно-правових актів з охорони праці і здоров'я. Всі нормативні акти регламентують ті чи інші вимоги перевірки, показники контролю тощо, але вони не передбачають наявності імі технічного аудиту і ідентифікації небезпечностей, визначення імі шкін, що з ними пов'язані за всіма видами діяльності, необхідності • * надання реєстру ризиків, ранжування та розробки заходів щодо управління суттєвими ризиками.

Зміст тематичного плану і програми навчання посадових осіб і спеціалістів з питань охорони праці відповідно до "Типового положення про навчання з питань охорони праці", в певній мірі по суті, віддзеркалює зміст робочих програм середніх та вищих повчальних закладів. Проте навчання працівників, які є потенційними учасниками нещасних випадків - це дещо інший рівень. Розпізнавання помилок людини, що працює, є вирішальним елементом як змісту навчання, так і управління діяльністю щодо створення безпечних умов праці. Традиційно радянська система підготовки робітників, в тому числі і з охорони праці, передбачала підготовку фахівців широкого профілю, але сьогодні в країнах з розвинутою ринковою економікою домінує вузьке, адресне високоякісне навчання в тому числі і з охорони праці, яке базується на питаннях функціональної діяльності професії чи спеціальності.

Важливою складовою впровадження сучасних технологій навчання, перенавчання і підвищення кваліфікації є наявність нормативно-правової бази щодо впровадження модульного навчання в Україні, яке забезпечується:

1. Спільним наказом Міністерства праці і соціальної політики та Міністерства освіти і науки України від 08.07.99р. № 113/243 "Про затвердження Положення про організацію професійного навчання незайнятого населення за модульною системою", зареєстрованим Міністерством юстиції 04.08.99р. за № 528/3821;

2. Спільним наказом Міністерства праці і соціальної політики та Міністерств освіти і науки України № 187/243 " Про впровадження відкритого професійно-технічного навчання на основі модульної технології", (Положення про відкрите професійно-технічне навчання на основі модульної технології), зареєстроване в Міністерстві юстиції України 25.04.02р. за №398/6686;

3. Спільним наказом Міністерства праці і соціальної політики та Міністерства освіти і науки України від 14.04.03р. №94/244 "Про подальше впровадження системи модульного професійного навчання в Україні в 2003-2005 роках".

ВИСНОВКИ

В основу модульної технології професійного навчання покладена концепція "фактора компетентності", а не "фактора часу", що більше відповідає ринковим умовам і дає можливість скоротити затрати і час на проведення навчання, яке по суті зводиться до самостійного вивчення запланованого матеріалу при проведенні необхідних консультацій.

Передбачається в 2004-2005 роках на двох-трьох підприємствах області проведення навчання з охорони праці по спеціально затверджених і розроблених планам, для кожного рівня працюючих. При розробці навчальних планів будуть враховані потенційно можливі ризики, небезпечні фактори тощо. Для окремих груп осіб, що будуть навчатись, будуть використані навчальні програми і елементи, які вже розроблені в Вінницькому національному технічному університеті (ВНТУ) та в Україні. Наявність законодавчо-нормативної бази на сайті кафедри Охорони праці ВНТУ, роздаткового навчального методичного забезпечення та контрольних питань, дозволить кожній особі, яка навчається, встановити індивідуальний режим навчання. Така система навчання забезпечить суттєве скорочення витрат коштів та термінів навчання і забезпечить можливість кожній особі навчатись в індивідуальному режимі, з врахуванням накопичених раніше знань. Є надія, що модульна технологія професійного навчання та дистанційна форма навчання з використанням мережі Інтернет в певній мірі сприятимуть покращенню ситуації в охороні праці. Досвід відкритої форми навчання з охорони праці у Вінницькій області, після узагальнення, буде використаний в інших областях України.

1. Радченко В. Багатство на вітер — зле природі. //Охорона праці.- 2004.- №2. -С. 3-25.
2. Сердюк В.Р., Задорожна ОЛ. Основні напрямки реалізації політики зайнятості в Україні. //Вісник ВГП. -2002. -№ 4. -С. 32-38.
3. Сердюк В.Р., Заюков І.В. Модульна технологія професійного навчання як складова активної політики зайнятості. Збірник наук, праць. Економіка: проблеми теорії та практики. Вип. 183. В 3т. том 1. -Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. -С. 229-237.
4. Сердюк В.Р., Коваль А.Д., Олійник М.П. Про впровадження системи менеджменту професійної безпеки і здоров'я // Охорона праці.- 2004. - № 2. - С. 20-22.

УДК 37:681.3

НАВЧАЛЬНИЙ САЙТ З ДИСЦИПЛІНИ "КОМП'ЮТЕРНА АНІМАЦІЯ"

*Д.Т.Обідник,
Вінницький національний технічний університет (м. Вінниця)*

Комп'ютерні технології навчання останнім часом набувають все більшого поширення. Вони забезпечують швидкий доступ до інформації, можливість її оперативного перенесення та оновлення, представлення динамічних зображень (що в принципі недоступно друкованим виданням).

Розробка та впровадження нових форм представлення інформації, які б забезпечували ефективне навчання з використанням принципово нових педагогічних прийомів, є актуальною задачею. Одним з таких підходів є використання дистанційного навчання, при наявності якого користувачі в зручний для них час можуть звернутися до потрібної дисципліни, вибрати необхідний матеріал із представлених навчальних посібників, великої кількості літературних джерел, розглянути приклади та розв'язати практичні завдання, поставити необхідні питання, перевірити свої знання шляхом самотестування. І при цьому традиційні методи замінюються більш досконалими, більш ефективними методами, які використовують персональний комп'ютер як засіб навчання. Суть нової підготовки спеціалістів полягає в розробці таких форм, методів та засобів навчання, які спонукають до створення в студентів творчої ініціативи, виховання в них потреби до самоосвіти. Це здійснює прямиий вплив на організацію, методику та зміст навчального процесу.

Впровадження дистанційного навчання вимагає наявності відповідної програмної платформи. Однак елементи дистанційного навчання можуть бути створені і функціонувати незалежно від платформи. Такими елементами є електронні навчальні підручники і посібники, тести, різноманітний довідниковий та демонстраційний матеріал, інтерактивні навчаючі програми і т.п. Всі ці складові можуть бути органічно об'єднані в навчальний сайт, яким можна користуватись автономно або через мережу Інтернет.

На кафедрі програмного забезпечення Вінницького національного технічного університету накопичений певний досвід зі створення електронних навчальних сайтів, одним з яких є сайт з дисципліни "Комп'ютерна анімація".